

KLIS - VRATA DALMACIJE

Tvrđava Klis pripada najistaknutijim utvrdama na hrvatskom tlu, a u prošlosti je imala izuzetnu vrijednost zbog važnoga strateškog i obrambenog položaja. Tvrđava i naselje smješteno ispod nje smješteni su na prijevoju između Mosora i Kozjaka, 9 km sjeveroistočno od Splita, uz staru cestu Split-Sinj. Zemljopisni i prirodni položaj činili su utvrdu važnom ne samo za bližu okolicu, već i za cijelu srednju Dalmaciju, a posebno za Bosnu. Tvrđava je smještena na samom vrhu kamenite, strme i sa svih strana nepristupačne klisure, u tijesnom klancu što dijeli Kozjak od Mosora. Klis se nad Solinom i Splitom uzdiže poput čuvara i s Klisa se još otvara pogled na Kaštela i Trogir, na otoke Čiovo, Šoltu i Brač te na udaljenije otoke kao što su Hvar i Vis. Tko je god je iz unutrašnjosti srednje Dalmacije i iz Bosne htio doći na more, morao je proći ispod Klisa. To isto vrijedilo je i za onoga tko je s mora htio krenuti u Bosnu. Postojao je samo jedan put i on je vodio uskim kliškim grlom. Klis su bila vrata koja vode iz Bosne u Primorje, a gospodar Klisa držao je njihove ključeve. Možda upravo zato i neki tvrde da naziv Klis potječe od latinskog *clavis* (ključ). No bilo kako bilo nerijetko je i šačica ljudi u ovoj tvrđavi znala spriječiti prolaz i oveličim vojskama.

Smještaj Klisa u odnosu na Split i zaleđe

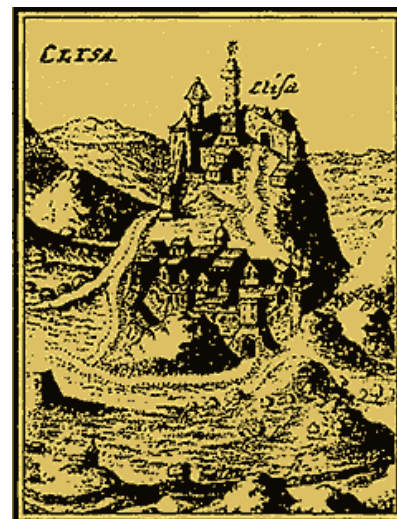
KLIS - A GATEWAY TO DALMATIA

From its position between steep Mosor and Kozjak mountains, Klis overlooks the city of Split and the ancient Roman settlement of Salona. Historically, it had always been a fortress that controlled access from Bosnia and inland Croatia to this part of Dalmatia. It is via Klis that Slavs and Avars came and destroyed Salona. In addition, this fortress used to be the seat of Croatia's rulers, and was later on governed by monarchs and rulers of neighboring countries. The most glorious period of Klis was the time marked by Petar Kružić in the early 16th century who defended the fort against Turk invasion for more than two and half decades. After his death, Turks ruled Klis for 111 years. The Klis fort was then seized by Venetians and it remained in their possession until fall of the Venetian state, after which the fort was taken by Austrians. The original appearance of the fortress is no longer known because, due to the fort's strategic significance, Venetians and Austrians often made structural changes. Currently, Klis is improved through renovation of the Sv. Vid church, which was initially built by Turks as a mosque.

Prve tragove života na kliškom području otkrila su arheološka istraživanja u okolnim špiljama. Klis je potom gradinsko naselje, a znan je i kao kasnorimski kastrum. Na području sadašnjeg Klisa prebivalo je ilirsko pleme Delmati (Dalmati) koje susrećemo u 2. stoljeću prije Krista. O njihovoj prisutnosti svjedoče reljefi boga Silvana na okolnim liticama. Klis je inače bio vojnička točka u sukobima Ilira i Rimljana. Upravo je propast rimske Dalmacije i njezina glavnoga grada povezana s Klisom. Klisa je bila rimska utvrda i predstraža Salone protiv navala iz unutrašnjosti. U njoj je stalno boravila vojnička posada, a tu su posadu Avari i Slaveni na prijevaru poubijali, vjeruje se da je to bilo 614. godine, što je ujedno i prvo spominjanje kliške tvrđave. Spominje je i Konstantin Porfirogenet opisujući pad Salone koju su Avari i Slaveni nakon osvajanja Klisa temeljito razorili. O ulozi Klisa govori i splitski arhidakon Toma u svojoj *Povijesti Salone*.

Već se iz ove epizode može uočiti važnost Klisa za dalmatinsko primorje. Svi značajniji povijesni događaji odigrali su se naime oko Klisa. Gotovo je sigurno da su Hrvati došli u Dalmaciju i na Jadran preko Klisa i da su upravo s Klisa prvi put ugledali

more. Došli su starom rimskom cestom koja je iz Podunavlja preko Bos-

Jedan od najstarijih crteža Klisa (početak 16. stoljeća)

ne vodila do Salone. Upravo su oko Klisa Hrvati osnovali i svoju državu, na Klisu su hrvatski knezovi, dva stoljeća nakon pada Salone, imali svoj dvor s velikim posjedima i to je bilo jedno od središta hrvatske države. U ispravi kneza Trpimira iz 852. godine spominje se Klis kao vladarski posjed (*curtis*), a bio je i sjedište starohrvatske Primorske ili Kliške županije (*Parathalassia*).

Krajem 11. stoljeća odumire hrvatska narodna dinastija i Klis pod vlast

Pogled na tvrđavu i naselje Klis

hrvatsko-ugarskih kraljeva. Jedan od njih, često spominjani Bela IV., bio je na Klis sklonio svoju obitelj za tatarske opsade 1242. godine. Tada mu se u Klisu rodila i kći Margita, danas štovana kao sv. Margita Kliška. Kasnije se upravljanje Klisom često mijenja, pa su kratkotrajno zabilježeni kao njegovi vladari i bosanski i srpski kraljevi. U 13. stoljeću Klisom vladaju najmoćniji hrvatski velikaši u Dalma-

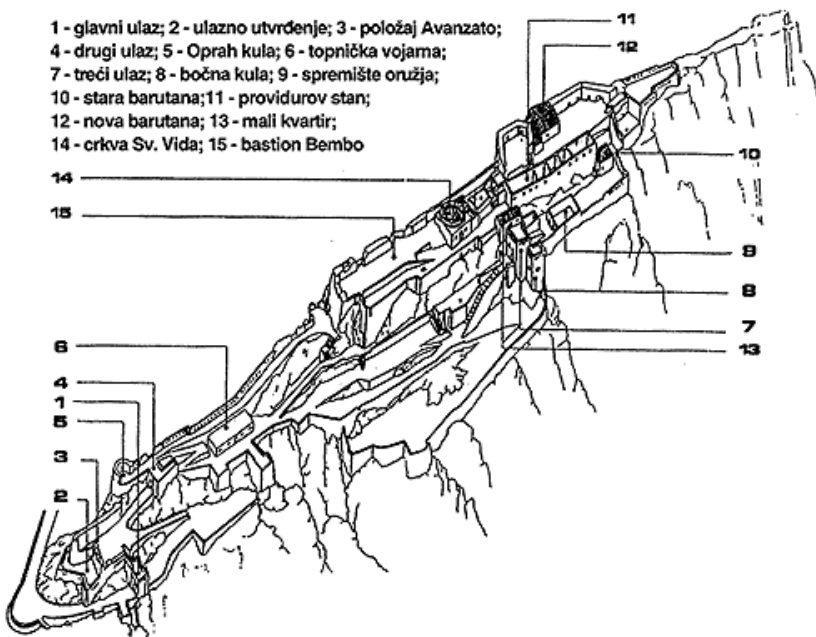
ciji - bribirski knezovi Šubići. Oni upravo preko te utvrde postaju gospodarima Bosne. Nakon Šubića Klisom vladaju moćni Nelipići, gospodari Cetine, Omiša s Krajinom i Poljica. Bila je to na neki način sreća za Klis, jer se u vrijeme mletačkog zauzimanja primorja nakon prodaje (1409.) od strane Ladislava Napuljskog za 100.000 dukata (prodani su Zadar, Novigrad, Vrana, otok Pag i sva prava na Dalmaciju) zadržao

komad morske obale u Solinu oko ušća rijeke Jadro. Kliška luka u Solinu omogućila je Klisu cijelo jedno stoljeće slobode. Preko mora Klis je imao vezu sa svijetom, preko mora je Klisu stizala pomoć. Posebno je to bilo uočljivo početkom 16. stoljeća, za najvećeg prodora Turaka u hrvatske krajeve kada su svi klanci preko Bosne bili zatvoreni.

To je upravo i najslavnije doba kliške tvrđave, vrijeme kada je u obrani Klisa istaknutu ulogu imao Petar Kružić, kapetan i knez grada Klisa, koji je dva i pol desetljeća sa svojim uskocima odolijevao svim turskim napadima i opsadama.

Petar Kružić pripada najslavnijim hrvatskim ratnim herojima uopće, iako su mnogi podaci o njemu i dan-danas nepoznati. Ne zna se ni mjesto ni godina njegova rođenja. Zna se da je pleme Kružića pripadalo nižem hrvatskom plemstvu i da je prebivalo oko Bihaća i Bosiljeva. Neki pretpostavljaju da potječe iz Zadoborja kod Karlovca, gdje su donedavno živjeli Kružići kao seljaci, s mnogo povelja o slavnim danima svoje obitelji. Drugi tvrde da je iz Lupoglava, u Istri ili s Trsata, a slavni Andrija Kačić Miočić pjeva: "Porodi se Kružić Petre bane/ U Zvečaju, mistu ispod strane." Vjerojatno je mislio na selo Zvečanje u Poljicima. Međutim, mjesto se Zvečaj nalazi istočno od Bosiljeva na rijeci Mrežnici pa je moguće da se Kružić upravo tu rodio.

Ipak nemoguće je ustanoviti godinu njegova rođenja, iako se pretpostavlja da je rođen u posljednjim desetljećima 15. stoljeća. Ne zna se za imena njegovih roditelja, ni braće ni sestara, ni supruge ni potomaka. Ne zna se kako je zapravo izgledao. Iz isprava se zna samo za njegova sina Franju koji je umro prije njegove pogibije, a jedino što se od Kružića sačuvalo jest grb koji prikazuje lisicu gaženu nogama orla. Zna se i posve sigurno da nije znao pisati.

Slika 4. Prostorni prikaz kliške utvrde

Ništa se ne zna o njegovu djetinjstvu i mladosti. Kao niži plemić vjerojatno se u mladim danima posvetio vojničkom zanatu. Zbog junaštva i neustrašivosti brzo je napredovao pa je već 1513. imao u Klisu neku višu vojničku službu, možda kaštelana. Kapetanom Klisa postaje 1520. godine, a od 1522. kapetan je i Senja. Pobijedio je Turke kod Klisa 1524. godine, napavši ih malobrojnom vojskom pristiglom s mora. Turci su dva mjeseca opsjedali Klis, tada još jedinu preostalu utvrdu u Dalmaciji, a po mletačkim izvorima gotovo 7.000 turskih konjanika i pješaka svladala je Kružićeva postrojba od jedva tisuću konjanika i pješaka. Godinu dana kasnije obranio je Senj, a doveo je i pomoć opkoljenom Jajcu. Od 1529. odrekao se dužnosti kapetana Senja i potpuno se posvetio obrani Klisa. Godine 1532. od Turaka je oslobodio Solin. Djelovao je na kopnu i na moru, gdje je ugrožavao Turke i Mlečane. Poginuo je 12. ožujka 1537. u Solinu pošto su pred Turcima počeli bježati Talijani i Nijemci koji su došli obraniti Klis. Poginuo je sasječen u pretovarenoj lađi koja se nije uspjela otisnuti na more. Istog dana predao se i Klis, a pad Klisa i pogibija Petra Kružića odjeknuli su u ondašnjoj Hrvatskoj kao iznimno tragičan i za opstojnost Dalmacije presudan događaj. Pokopan je u crkvi na Trsatu, bez glave koja je bila veliki turski trofej.

U obrani Klisa Kružić je veliku pomoć dobivao od pape Pavla III. i od novoizabranoga hrvatskog kralja Ferdinanda Habsburgovca. Mnogi su pape često za obranu skupili znatne novčane priloge. Vladalo je najime uvjerenje da je upravo utvrda Klis glavna obrana Zapada te da bi njezinim zauzimanjem Turcima bio otvoren put prema Italiji i dalje. Bilo kako bilo, pad Klisa i pogibiju Petra Kružića i Turci su slavili kao svoju veliku pobjedu, a od tog dana točno 111 godina rijeka je Jadro granica između turskog Klisa (Kliškog sandžaka) i mletačkog Splita.

Prvi i glavni ulaz (pogled iz tvrđave)

Uz junaštvo Petra Kružića i njegovu sudbinu vezani su i mnogi drugi gradovi i utvrde. O njegovoj povezanosti sa Senjom već je bilo govora, ali tursko zauzimanje Solina natjeralo je splitske i trogirске plemiće da na rubu plodnoga kaštelanskog polja, na hridima ili otočićima u moru počnu graditi kaštele koji će braniti njihove posjede i kmetove. Osim toga, Kružić je od kralja Ferdinanda uime dugova za neisplaćene vojničke plaće dobio Lupoglav u Istri, gdje je poslije često boravio i oko

kojega su se naselili njegovi uskoci. U crkvi Svetište Majke Milosti na Trsatu Kružić je izgradio oltar Sv. Petra, ispred kojega se nalazi i njegova grobnica. Osim toga Kružić je do trsatskog svetišta dao izgraditi stube na Rječini, koje su kasnije dograđene i uređene, ali i presječene s dvije ceste.

Za turskog vladanja Klisom bilo je također pokušaja da se tvrđava oslobodi. Tako su u jednom takvom pokušaju Hrvati pod vodstvom splitskih plemića Ivana Albertija i Niko-

Topnička vojarna

Pogled na treći i najviši dio utvrde

le Cindra u travnju 1596. uspjeli na prepad zauzeti tvrđavu. No Turci su je ponovno osvojili već krajem svibnja, porazivši pritom i slavnoga austrijskoga generala Jurja Lenkovića koji je pritekao u pomoć braniteljima.

Tek je 31. ožujka 1648. godine mletačka vojska pod komandom generala Leonarda Foscola, uz brojni domaći puk, nakon desetodnevnih krvavih borbi oslobodila Klis od Turaka. To je bila najveća mletačka pobjeda u Kandijskom ratu. Klis s okolinom Mlečani su uredili kao posebno vojno-administrativno područje kojim je upravljao providur sa sjedištem upravo u Klisu. Valja reći da je sve do 1715. godine i do bitke pod Si-

Pristup trećem ulazu

Pogled kroz treći ulaz

njem bilo pljačkaških sukoba i povremenih sukoba s turskim četama. Tvrđava je potpuno obnovljena i znatno proširena, a pod upravom Venecije ostaje sve do pada Republike 1797. godine. Tada je nakratko najprije preuzimaju Austrijanci, a zatim Francuzi. Razdoblje druge austrijske uprave započelo je 1813. godine i traje do kraja Prvog svjetskog rata 1918. godine. Austrijanci su Klisu potkraj 19. stoljeća ukinuli vojničku funkciju, a s propašću Austro-Ugarske Monarhije, zajedno s ostalim di-

jelovima Hrvatske, dijeli sudbinu u Kraljevini Srba, Hrvata i Slove i u Jugoslaviji. U Drugome svjetskom ratu, od travnja 1941. do listopada 1944. godine kliškom se tvrđavom posljednji put u svojoj burnoj prošlosti koristi vojska, uglavnom kao uporištem talijanskih i njemačkih okupacijskih snaga. Konačno je 1990. godine na klišku tvrđavu postavljena hrvatska zastava koja se tamo ponosno vije. Zapravo bi se slavna povijest Klisa mogla podijeliti u tri glavna razdoblja. Prvo bi bilo od najstarijih dana do pada Salone (oko 614.), drugo je hrvatsko i hrvatsko-ugarsko doba, a treće bi bilo kad je Klis bio pod tuđim (turskim, mletačkim, aus-

trijskim...) gospodstvom. Ova dva posljednja razdoblja dijeli godina 1537., godina turskog osvajanja Klisa i pogibije Petra Kružića.

Grad-utvrda Klis uzdiže se na goloj hridi. Dijeli se u dva dijela. Prvi je zapadni i niži dio kojega sa sjevera nadvisuje brdo Greben, a drugi je istočni i viši, na kojem se ističe okrugla kula Oprah, čije ime najvjerojatnije upućuje na specifičnu ulogu u obrani. U tom dijelu U tom dijelu, koji nije ni s koje strane nadvišen, bio je stan zapovjednika utvrde. Na

zapadnoj su se strani nalazila vrata kroz koja se jedino moglo ući u utvrdu. S jugozapadne strane utvrde i ispod nje pružalo se kliško podgrađe (borgo, suburbium), opasano dvostrukim zidinama sa 100 do 200 kuća. Slično je ali manje naselje postojalo i prema Grebenu, na zaravni zvanog Megdan. Tu su bili sagrađeni lazareti i karantene koji su se u turskim vremenima nazivali nazanama. Postojala su i prenoćišta (hanovi) za prolaznike. Oni su tu noćili i odmarali se te bili podvrgnuti izolaciji u doba epidemija. Tako su se obalni gradovi, Split u prvom redu, branili od epidemija koje su se ponekad prenosile iz Bosne. U blizini utvrde nalazilo se nekoliko izvora pitke vo-

Unutrašnjost providurova stana ili kneževa kuće

Dio tvrđave s crkvom Sv. Vida

Kliškog sandžaka. Danas općina Klis uz glavno obuhvaća sljedeća naselja: Brštanovo, Dugobabe, Konjsko, Korušice, Nisko, Prugovo, Veliki Bročanac i Vučevicu. U samom mjestu nalazi se turska česma, a u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije postoje freske V. Paraća. Stječe se dojam da je danas Klis ipak poznatiji po janjetini koja se nudi u brojnim usputnim gostionicama, negoli po svojoj tvrđavi i njezinoj slavnoj prošlosti.

de, a najbliže je bilo vrelo Sveta tri kralja čija je važnost bila neprocjenjiva za dugih opsada.

Koliko je Klis odnosno njegovo podgrađe, imao stanovnika prije turskih osvajanja gotovo da je nemoguće ustanoviti. Vjeruje se da ih je bilo približno kao i danas kada Klis (prema popisu iz 1991.) broji 2320 stanovnika. To se zaključuje po tome što se u povelji bosanskoga kralja Stjepana Tvrtka iz 1387. spominje kliško plemstvo i što Klis ima dopuštenje kralja da bira svog kneza i su-

ce. U 1460. godini spominje se sud gradske kliške općine. Knez ili župan (comes, conte) i zamjenik mu potknez na čelu su gradske uprave, a kliška je utvrda povjerena kaštelanu i njegovu zamjeniku. Kotar ili župa pruža se do mora kod Solina, a u unutrašnjosti do Cetine i do trogirske Zagore. Crkvom je upravljao natpop, a čini se da je u Klisu u ono doba bio i franjevački samostan.

Zna se da se je naselje pod utvrdom snažnije razvilo tek nakon odlaska Turaka, iako je u njemu bilo sjedište

Antenski stup u kliškoj tvrđavi

Najstarijoj utvrđi, koja je nesumnjivo bila na najvišoj istočnoj strani hridine, nije se dosad pronašao nikakav trag. Kasnije su pregradnje na malom, uskom i izduženom prostoru drastično poništavale sve prijašnje tragove. Najstarijom utvrdom (kastromom), o kojoj posredno pišu stari pisci, koristio se vjerojatno hrvatski knez Trpimir, jer je u njegovo vrijeme još bila očuvana. Inače u obližnjoj je Rupotini (danas Rižinicama), plodnoj uvali podno Kozjaka, bila crkva sa slavnom oltarnom pregradom i uklesanim natpisom s kneževim imenom: PRO DUCE TREPIM (ERO).

U današnjoj su tvrđavi na Klisu, gledano od zapada prema istoku, u cijelosti ili djelomično sačuvane brojne građevine većinom iz mletačkog i austrijskog razdoblja. Tvrđava se zapravo sastoji od tri zidovima ograđena dijela s posebnim ulazima. Počinje se s prvim ili glavnim ulazom koji su izgradili Austrijanci u dvadesetim godinama 19. stoljeća, na mjestu starijeg ulaza iz mletačkog doba. Slijedi s lijeve strane ulazno utvrđenje koje su podigli Mlečani u prvoj polovici 18. stoljeća. Zatim, također uz glavni ulaz, i tzv. položaj Avanzato što su ga izgradili Mlečani već 1648. godine i koji su do sredine 18. stoljeća u više navrata obnavljali. U prizemlju bedema nalazi se uski nadsvodeni hodnik koji se naziva kaponera ili kazamata.

Drugi je ulaz prijašnji srednjovjekovni ulaz u tvrđavu, a znatno je oštećen u opsadi 1648. godine. Mlečani su taj ulaz potpuno obnovili, a sadašnji izgled dobio je za Austrijanaca dvadesetih godina 19. stoljeća. Uz drugi ulaz uz sjeverni zid utvrde nalazi se Oprah kula, najvažnije srednjovjekovno uporište zapadnog dijela tvrđave. Prvi se put spominje 1355. godine, a Mlečani su je u nekoliko navrata popravljali te su joj izgradili novo i niže krunište. U blizini ovog ulaza je i topnička vojarna, koju su gradili Austrijanci u prvoj

polovici 19. stoljeća. U 1931. godini porušen joj je gornji kat tako da je sada sačuvano samo prizemlje.

Slijedi i treći ulaz koji je nastao još u srednjem vijeku. Mlečani su ga do sredine 18. stoljeća obnavljali nekoliko puta, a posljednja dogradnja izvedena je 1763. godine. Uz taj ulaz smještena je i bočna kula, građena sredinom 18. stoljeća a završena, prema poznatim podacima, 1763. godine. Slijedi spremište oružja koje je izgrađeno sredinom 17. stoljeća te stara barutana s početka 18. stoljeća. Providurov stan, nazvan i Kneževa kuća, građen je sredinom 17. stoljeća. Podignut je na temeljima najstarijih zgrada iz razdoblja hrvatskih vladara i kasnijih kliških knezova.

Kliška utvrda sa zastavom na kuli Oprah

Austrijanci su ovu zgradu bili popravili i u njoj je bilo smješteno zapovjedništvo tvrđave i inženjerija. Na najvišoj točki utvrde jest nova barutana, građena u dvadesetim godinama 19. stoljeća, a u blizini trećih vrata mali kvartir koji su Mlečani utemeljili najvjerojatnije u drugoj polovici 18. stoljeća, no dograđivan je u više navrata.

U trećem obrambenom obziđu kliške tvrđave gotovo je u cijelosti sačuvana crkva Sv. Vida. Sagradili su je Turci nakon osvajanja Klisa 1537.

godine kao džamiju na mjestu nekadašnje starokatoličke crkvice. Bila je kvadratična oblika s poluloptastom kupolom i minaretom. Mlečani su je odmah nakon oslobođenja 1648. godine preuredili i posvetili u crkvu Sv. Vida. To je jednodobrostrana kvadratna građevina od priklesana kamena s osmerostranim krovom. Nekada su u crkvi postojala tri oltara, posvećena sv. Vidu, Blaženoj Djevici Mariji i sv. Barbari, ali danas u crkvi nema inventara. U crkvi se nalazi kameni barokni umivaonik iz 17. stoljeća, koji je služio kao škropionica i krstionica. Desno od ulaza je škropionica s uklesanom godinom - 1658. Iznad ulaza postoji latinski natpis, postavljen 1743. za jedne od

obnova. Taj natpis u prijevodu glasi: "Što pobožnost sagradi, pobožnost i sačuva."

Zapadno od crkve je bastion Bembo, najveći topnički položaj u trećem obrambenom obruču i u cijeloj tvrđavi. U današnjim gabaritima, s visokim prsobranom i širokim otvorima za topove, izgrađen je polovicom 17. stoljeća na mjestu nekadašnje Kružičeve kule i obrambenog položaja Speranza.

Klišku je utvrdu zbog brojnih dogradnja i preuređenja nemoguće u ci-

jelosti definirati. Očito je ova velika utvrda nekad imala funkciju zamka, uostalom bila je i vladarsko središte. Poslije je poprimila izgled utvrde tipa krak, a po kasnijim se pregradnjama vidi da je potpuno prevladala njezina strateška i obrambena vrijednost a da je stambena potpuno zanemarena. Izgradnja utvrda bastionskog tipa i sve novije pregradnje svrstale su ovu veliku i impresivnu utvrdu u pravu tvrđavu.

Nedavno smo posjetili klišku utvrdu i iznenadili se, iako je nad morem bila velika izmaglica, solidnoj posjeti i zanimanju, posebno stranih turista. Vjerojatno im je posjet ovoj tvrđavi podsjećanje i na povijest zemalja iz kojih potječu. Jer ne treba posebno isticati da je Klis dugo vremena, posebno u vrijeme turskih nadržanja, bio najpoznatija i najslavnija europska utvrda. Žalosno je što za takve posjetitelje, dakle za one koji na tvrđavu ne dolaze isključivo kao

na vidikovac, ima jednostavno premalo sadržaja. Trebalo bi mnogo više stručnih i edukativnih sadržaja i natpisa na više stranih jezika uz pojedine dijelove utvrde. Za to jedan relativno skroman letak jednostavno nije dovoljan. Također dobro bi došlo da se u tvrđavi može nešto popiti za osvježanje, pa makar i iz automata, jer je uspon po ljetnoj žezi zaista naporan. Mora se priznati da u tvrđavi zaista nema otpadaka, ali ipak sve djeluje vrlo zapušteno i neuređeno. Vidjeli smo i jedan detalj koji je tako vrijednom spomeniku naše graditeljske baštine i naše burne povijesti zaista neprimjeren - antenski stup za telefonski, radijski ili televizijski signal, točnu mu namjenu nismo mogli odrediti. To zaista djeluje ružno i neprimjerenost, a i nema previše opravdanja, budući da bi isti taj stup smješten na vrhovima obližnjeg Kozjaka ili Mosora bio znatno učinkovitiji u svojoj pravoj namjeni.

Crkva Sv. Vida, kao vjerojatno najbolje sačuvani i najvrjedniji dio tvrđave, sada se obnavlja. Radi se o sanacijskim i konzervatorskim radovima koje izvodi *Xia inženjering* d.o.o. iz Splita. Grupu istraživača sačinjavaju: Anita Gamulin, dipl. ing. arh., koja je i voditelj radova, mr. sc. Radoslav Bužančić, dipl. ing. arh. i Miroslav Katić, dipl. ing. arh. Nadzorni je inženjer Neven Kunjašić, dipl. ing. građ. Radovi su započeli u rujnu 1999. godine, a investitor je uz općinu Klis i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Za kraj smo ostavili jednu izreku koja se često može čuti u Splitu i u susjednim gradićima, jer rječito govori žilavosti o otpornosti i utvrde i ljudi koji oko nje žive: "Teško Klisu jer je na kamenu i kamenu jer je Klis na njemu!"

Branko Nadilo

Fotografije: B. Morić